

Репортери Вечерњих новости о средњовековној метрополи на падини Рудника

Горњи Милановац - Археолози открили велико градско насеље из доба Немањића, које је имало и вишеспратнице. Богатији грађани

украшавали су своје станове орнаментима у фреско-техници. Средњовековни Срби, који су живели у граду крај данашње варошице Рудник, на истоименој планини, имали су добро озидане куће, неке и на више спратова и са одвојеним пословним простором. Богатији грађани украшавали су своје станове орнаментима у фреско-техници које су радили мајстори равни живописцима који су осликавали Дечане.

- Град је био груписан крај важне саобраћајнице којом су стизали трговци из приморја са луксузном робом, запечаћеним оловним “булама” - пломбама, као и данашњи шлепери. Одавде су Дубровчани, Которани и Барани носили руду сребра, злата и олова која је била основа богатства српске средњовековне државе. Приморска роба је одавде ишла у Борач, једну од владарских резиденција и даље према Београду - објашњава др Дејан Радичевић, доцент на Одељењу за археологију Филозофског факултета у Београду.

Он с колегиницом Аном Цицковић, из Музеја рудничко-таковског краја, управо сумира заједничко истраживање на Руднику, које је открило непознату слику српског града у средњем веку.

- Историја је већ увелико исцрпела своје писане изворе, историчари морају више да обрате пажњу на археолошка истраживања јер она доносе нове чињенице важне за разумевање прошлости - сматра др Радичевић.

Археолози истичу да њихова открића побијају тезе заостале још из југословенске комунистичке историографије, да се у средњовековној Србији живело у примитивним насеобинама, а да је становништво било без икаквих административних и техничких знања.

- Управо открића на Руднику потврђују да су средњовековна градска насеља подизана по строгим урбанистичким и еколошким правилима. Наиме, насеље-трг могло је да се зида само на пристојној удаљености од рударских окана и “индустријске зоне” у којој су се налазили млинови за млевење руде и топионице - наглашава др Радичевић.

Археолошки налази откривају средњовековну Србију као богату земљу, добро уређену законима, са јаком администрацијом, чије становништво је познавало тадашње технологије потребне за добијање и обраду метала.

- Рудници су били извор богатства, али и проклетство Србије, јер су сви желели да је освоје. Зато је морала да има бројне радионице које су правиле алате за раднике и оружје за војску, што потврђују налази наших истраживања - каже др Радичевић.

Заповедници снажне српске војске, племићи, административни радници и пословни људи Србије тог доба морали су да буду полиглоте, због великог броја страних трговаца и “гастарбајтера”, од ратника-најамника до рудара. Археолози истичу да су открића вароши на Руднику потврдила нека средњовековна документа у којима су тадашњи грађани протестовали код старешине града да измести топионице и радионице због загађења и буке.

Најстарији писани трагови о овом градском насељу потичу из доба краља Драгутина, а процват је доживело у 14. и 15. веку. Рудник је нарочито важан у доба деспотовине, јер његови рудници и топионице саме стварају већи државни приход од оног који је држава имала у доба Немањића. То се објашњава чињеницом да је рударско-металуршка технологија напредовала, а очигледно је било много стручне радне снаге, чији је животни стандард био висок за то доба - каже Радичевић.

Он објашњава да је добро зидане простране зграде, квалитетну одећу и свакодневне предмете, који се налазе на Руднику, могло да приушти само просвећено и имућно грађанство. О богатству сведоче и остаци многобројних цркава које је као задужбине, судећи по археолошким налазима, подизала и ситнија властела.

- Крај рудника и топионица су ницала велика градска насеља, са административним, трговачким и занатским центрима, колонијама приморских трговаца и верским објектима. У нашој вароши, чији смо само мали део истражили, открили смо темеље две цркве и велике грађевине с административном функцијом, судећи по бројним српским и угарским новчићима из доба цара Душана и Уроша, односно краљева Карла Роберта, Лудовика Првог и Жигмунда Луксембуршког - наводи др Радичевић.

Посебно важно откриће за разумевање градског живота у средњем веку су остаци приватне куће с приземљем и спратом.

- Приземље није било намењено становању већ је у њему највероватније била трговина. Становало се на спрату у просторијама које су биле украшене фрескама. Реч је о геометријским и биљним мотивима веома лепе израде, који су идентични орнаментима из Високих Дечана. То сведочи да су грађани могли да плате врхунске мајсторе живописце - објашњава Радичевић.

Он подсећа да је богатство Србије златом и сребром било централна тема извештаја средњовековних путописаца и обавештајаца великих сила.

- Да би се бранила, држава је морала да производи квалитетно оружје, а један од центара средњовековне наменске индустрије био је и Рудник - каже др Радичевић.

О специјализацији за одређене врсте оружја и опреме сведоче имена данашњих села и топонима широм Србије: Копљаре, Штитаре, Лукаре, Брњаци (брња - верижна панцир кошуља)...

- То су све путокази за будућа истраживања. Нажалост, мора се признати да су средњовековни градови и владарске резиденције у Србији потпуно неистражене, јер је наша национална археологија већ дуже време потпуно скрајнута. Некад су разлози за то били политички, као у случају прекидања истраживања Новог Брда на Косову, највећег српског средњовековног трга и градског насеља. Очекујемо да се то промени и, што је још важније, да се открића презентују јавности - закључује др Радичевић.

Скривено богатство

Истраживањем средњовековног града на Руднику српска археологија је практично направила пун круг. - Прва археолошка истраживања у Србији извео је 1865. др Јанко Шафарик, управник, односно "чувар Народног музеја", како се тада говорило. О бризи за националну историју сведочи податак да је на пут у тадашњи руднички округ кренуо "ради истраживања и ископавања старина", а да је извештај о резултатима објављен тек после Другог светског рата! Изузимајући неколико мањих кампања, ми смо практично први настављачи Шафариковог рада на Руднику. Да буде још парадоксалније, овде се налазе трагови најстаријег преисторијског рударства, античког, средњовековног, а и данас имамо активне руднике. Као да је неко намерно крио богатство баштине Рудника - каже др Дејан Радичевић.